

Je pak v tomto směru s podivem, že se v řadě zemí včetně České republiky doposud nevmáhají práva založená harmonizovaným zákonem či přímo aplikovatelnými ustanoveními směrnice formou soukromoprávních nebo správních žalob jednotlivých podnikatelů. Jsou to totiž právě podniky, které tvrdým postupem vůči státním orgánům často *de facto* nutí členské státy postupně fakticky harmonizovat základní pravidla směrnice týkající se především zákazu diskriminace. Přestože se již u nás objevily první náznaky nespokojených zpracovatelů informací včetně globálních informačních gigantů, na první soudní spory v tomto směru teprve čekáme.

Matematika připraví soudce o 10 % shovívavosti

Jaromír Šavelka

Zda a jak mohou být empirické metody exaktních věd, zejména kvantifikace, využity v soudním rozhodování, jsou otázky, jimiž se zabývala konference QAJF 2011 (Quantitative Aspects of Justice and Fairness),¹ která se ve dnech 25.–26. února uskutečnila na půdě European University Institute v italském Fiesole. Toto na první pohled velmi specifické téma přilákalo do nevelkého italského městečka, poskytujícího krásný pohled na daleko větší a známější Florencii, okolo třiceti zájemců, zejména z akademického prostředí. Překvapivá byla vysoká účast akademiků z USA, a to zejména proto, že „neprakticky“ laděné otázky silně zaměřené do oblasti právní teorie a jurisprudence zpravidla nechávají toto obecnstvo chladným. Na konferencích tohoto typu pořádaných v Evropě nebývá zvykem, aby počet mimoevropských účastníků téměř převyšoval počet těch evropských. Nicméně toto nebyla jediná „matematika“, která se na konferenci ukázala jako zajímavá.

Zásadní překážkou pro využití argumentace prostřednictvím formálně logických formulí, ohodnocování argumentů a skutečností číselnými hodnotami a jejich následné dosazování do předem pečlivě připravených vzorců nebo probabilistické vyvozování skutečností z rozsáhlých souborů statistických dat je fakt, že tyto techniky nejsou každému snadno srozumitelné. Většinou je nejsou schopni správně použít ani samotní soudci, avšak daleko horší je představa běžného člověka, který namísto odůvodnění rozsudku, v jehož důsledku přišel o několik

milionů korun, obdrží zápis připomínající několikastránkovou matematickou rovnici. Soudní rozhodnutí by tak byla připravena o jednu ze svých nepostradatelných složek, a sice srozumitelnost. Má-li kdokoli „na příkaz“ soudu zaplatit několik milionů korun, má zcela jistě nárok vědět, proč soud rozhodl tak, jak rozhodl.

Reinhard Zvi Bengesz z Technische Universität München však vyjádřil velmi zajímavý názor, že vykonstruované klíše „vypočítaného rozsudku“ se v současné době jen lacině využívá k tomu, aby se zabránilo průniku metod běžných pro exaktní vědy do soudní argumentace. Má za to, že používání logických a matematických formulí, stejně jako schémat a grafů, může naopak přispět k podstatnému zvýšení srozumitelnosti soudních rozhodnutí. Problém podle něj tkví jedině ve skutečnosti, že soudci nejsou dostatečně připraveni (mnohdy ani objektivně schopni) podrobit svoji argumentaci mikroskopu přírodních věd.

Velmi zajímavých obrysů tato problematika nabude, zasadíme-li ji do kontextu skutečnosti, že současní mladí lidé začínají svět vidět stále „matematictější“ než jejich předchůdci (tedy my). Pro mnohé začínající vysokoškolské studenty je často srozumitelnější a důvěryhodnější „bavit se“ s počítačem prostřednictvím formálního programovacího jazyka než se svým spolužákem o běžných věcech. Nepřesnost a často nejasná sémantika přirozeného jazyka je pro takového člověka vyloženě odpudivá. Otázka, která se tak v této souvislosti automaticky nabízí, zní, zda v budoucnu nebude naopak hluboké pobouření vzbuzovat představa soudního rozhodnutí odůvodněného prostřednictvím mnohoznačné, nestrukturované a zmatené argumentace vyjádřené formou přirozeného jazyka.

Jakoby mimoděk přispěl do debaty Burkhard Schafer se zajímavým poznatkem týkajícím se jeho nedávné zkušenosti s opravováním studentských esejí. Až do minulého roku opravy probíhaly tak, že esej přečetl a intuitivně ji ohodnotil. Za dobu své praxe už dovedl snadno odlišit kvalitní esej od té horší. V minulém roce však studentská komora na jeho domovské univerzitě prosadila, aby studentské práce byly hodnoceny transparentněji a objektivněji. V praxi se toho nyní dosahuje tak, že učitelé již nemohou eseje opravovat tak jako dřív, ale namísto toho mají k dispozici standardizovaný formulář, do kterého zaznamenávají hodnocení práce na základě různých předem stanovených kritérií. Výslednou známku pak z vyplněného formuláře získají pomocí sta-

novené matematické rovnice. Ať už se v jednotlivých případech známky libovolně liší od těch, které by studentům udělal dříve, jednoho faktu si nemohl nepovšimnout – průměr ze všech známek, které po zavedení nového opatření uděluje, se zhoršil přibližně o 10 %. Exaktní a transparentní metoda evaluace studentských prací jako by ho připravila o jistou dávku (konkrétně 10 %) shovívavosti, kterou dříve vůči studentům uplatňoval.

Nakonec možná právě toto banální pozorování odhaluje jádro problému využití matematicko-logických metod v soudní argumentaci. Překážkou totiž není široce proklamovaná nesrozumitelnost pro obyčejného člověka, ale spíše fakt, že „počítání rozsudků“ připraví právo o jeho hřejivou a shovívavou nepřesnost. Tu nahradí dokonalá a chladná preciznost nebo (chtělo by se říct) až přílišná spravedlnost.

V každém případě je třeba poděkovat organizačnímu týmu Giovanniho Sartora za skvěle zvolenou skladbu příspěvků a nezbyvá než doufat, že alespoň na část z otázek, kterých v průběhu konference rozhodně vyvstalo více, než bylo poskytnutých odpovědí, přijde řada alespoň na některém z příštích pokračování QAJF.

Tříkrát a dost v Manchesteru

Matěj Myška,
Jaromír Šavelka

Po „výletu“ na kontinent minulý rok do Vídně se šestadvacátý ročník konference britské asociace BILETA (British & Irish Law, Education and Technology Association) vrátil na britské ostrovy, konkrétně do fotbalového Manchesteru. Hostitelskou institucí této reprezentativní akce práva informačních a komunikačních technologií a právní informatiky byla ve dnech 11. a 12. dubna Manchester Metropolitan University.

Konference se v souladu se svým podtitulem „Harnessing technology's full potential; minimising potential threats“ tematicky orientovala na právní aspekty technologického rozvoje a s nimi související možné hrozby a rizika, zejména v podobě zásahu do základních lidských práv a svobod. Prostor tak dostaly příspěvky diskutující ochranu soukromí v kyberprostoru, aféru kolem serveru WikiLeaks, pomluvy na internetu, právo duševního vlastnictví v informačních sítích, eGovernance, eCommerce či uchování provozních a lokalizačních údajů.

¹ QAJF 2011: Proportionality and Justice [online]. Datum zveřejnění neznámé [cit. 27. 2. 2011]. Dostupná z: <<http://qajf.wordpress.com/>>.